

Інформаційна довідка
до проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 201-2 Кримінального кодексу України щодо
удосконалення відповідальності за незаконне використання гуманітарної
допомоги державними та комунальними підприємствами»
*(реєстр. № 12250 від 26.11.2024 р.)**

***Анотація.** В Інформаційній довідці аналізуються питання удосконалення кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги державними та комунальними підприємствами в контексті проекту Закону (реєстр. № 12250 від 26.11.2024 року) (далі – законопроект).*

Аналізується відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, положенням чинного законодавства про кримінальну відповідальність, законам України, що регулюють суспільні відносини у сфері використання гуманітарної допомоги.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність; гуманітарна допомога; державні, комунальні підприємства; незаконне використання гуманітарної допомоги; службова особа; покарання.*

Вступна частина.

Із метою подолання небезпечних наслідків поширення випадків неналежного використання, привласнення, розкрадання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, 24 березня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», яким Кримінальний кодекс України (далі – КК України) доповнено статтею 201-2 (Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги). Законами № 3233-IX від 13.07.2023 та № 3342-IX від 23.08.2023 до вказаної норми двічі вносилися зміни щодо мінімізації санкцій.

Організаційно-правові засади отримання, надання, оформлення, розподілу та контролю цільового використання гуманітарної допомоги визначаються законами України «Про гуманітарну допомогу», «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Основна частина.

Визнаючи необхідність удосконалення правових підстав кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Задекларована мета проекту (вдосконалення інститутів національного кримінального законодавства в частині забезпечення права використання державними та комунальними підприємствами техніки та обладнання, отриманих від міжнародних партнерів в якості гуманітарної та благодійної допомоги, для надання послуг населенню та отримання оплати за надані послуги) суперечить положенням частини першої статті 2 КК України,

відповідно до якої завданням Кримінального кодексу є *правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням.*

Наведені в пояснювальній записці твердження на кшталт: «передана міжнародними організаціями територіальній громаді гуманітарна та благодійна допомога для покращення надання комунальних послуг, наприклад, для забезпечення перевезення пасажирів, не завжди може бути повноцінно використана за призначенням. Для забезпечення стійкості та спроможності громад та держави у сфері надання комунальних та інших життєво важливих послуг існує невідкладна потреба у внесенні змін до статті 2012 Кримінального кодексу України»¹ – не можуть вважатися достатніми аргументами необхідності пропонованих змін і засвідчують хибне уявлення суб'єкта законодавчої ініціативи про критерії декриміналізації діянь, мету кримінального покарання, а також їх співвідношення з базовими напрямками протидії злочинності.

Пропонуючи доповнити Примітку до статті 201-2 КК України частиною третьою такого змісту: «Вчинення службовими особами або працівниками державних та комунальних підприємств, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства, дій щодо продажу або використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку під час реалізації такими підприємствами життєво важливих функцій та/або послуг, визначених Законом України «Про критичну інфраструктуру», *не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність*», автори проекту не враховують положення Загальної частини КК України. Зокрема, ідеться про частину другу статті 11 КК України, відповідно до якої не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Вказана норма є добре апробованим гуманістичним орієнтиром кримінального права й законодавчо закріпленим засобом подолання колізії між формальною (кримінальна протиправність) і матеріальною (суспільна небезпека) ознаками кримінального правопорушення.

Також серед обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, кримінальний закон виокремлює діяння, пов'язане з ризиком. Відповідно до статті 42 КК України не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 201-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги державними та комунальними підприємствами» (реєстр. № 12250 від 26.11.2024 р.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/41ef974f-4755-494b-9b33-f5ae0f0b22a1>

бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети (частина перша).

Згідно з положеннями частини четвертої статті 9 Закону України «Про критичну інфраструктуру» до життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, належать, зокрема:

- 1) урядування та надання найважливіших публічних (адміністративних) послуг;
- 2) енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії);
- 3) водопостачання та водовідведення;
- 4) продовольче забезпечення;
- 5) охорона здоров'я;
- 6) фармацевтична промисловість;
- 7) виготовлення вакцин, стале функціонування біолабораторій;
- 8) інформаційні послуги;
- 9) електронні комунікації;
- 10) фінансові послуги;
- 11) транспортне забезпечення;
- 12) оборона, державна безпека;
- 13) правопорядок, здійснення правосуддя, тримання під вартою;
- 14) цивільний захист населення та територій, служби порятунку;
- 15) космічна діяльність, космічні технології та послуги;
- 16) хімічна промисловість;
- 17) дослідницька діяльність.

З огляду на пропозицію законопроекту щодо запровадження підстав невизнання протиправними діянь, передбачених частинами першою, другою статті 201-2 КК України, потребують уточнення положення законопроекту в частині конкретизації послуг, під час реалізації яких продаж або використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку не є кримінально-караним діянням.

Пропозиція щодо виокремлення з переліку отримувачів гуманітарної допомоги (юридичні особи, а також акредитовані представництва іноземних держав, міжнародних та іноземних гуманітарних організацій в Україні (без створення юридичної особи), визначені пунктом 5 статті 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу») лише державних та комунальних підприємств, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків, є дискримінаційною.

Висновки. Таким чином, наявні кримінально-правові механізми є достатніми для охорони суспільних відносин у сфері використання гуманітарної допомоги, а забезпечення права використання державними та комунальними підприємствами техніки та обладнання, отриманих від міжнародних партнерів в

якості гуманітарної та благодійної допомоги, для надання послуг населенню – не є предметом правового регулювання норм кримінального закону.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*